

اهمیت پرورش اسب ترکمن در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان گلستان

آشورمحمد قره باش

استادیار گروه علوم دامی مجتمع آموزش عالی گنبد

E-mail: ghareh44@yahoo.com

چکیده

استان گلستان، مرکز پرورش یکی از بهترین نژادهای اسب اصیل ایرانی یعنی اسب ترکمن می باشد. در این منطقه همه ساله بطور منظم در فصول بهار و پاییز مسابقات اسبدوانی برگزار شده و علاقمندان زیادی دارد. اما بنا به دلایل متعددی از جمله تغییر شیوه برگزاری مسابقات کورس، واردات نژادهای خارجی و آمیخته گری بی رویه با این نژادها، از بین رفتن مراتع، عدم استفاده از روش های علمی در پرورش، تولید مثل، اصلاح نژاد و عدم وجود برنامه های حمایتی از پرورش اسب های بومی کشور، نسل اسب های اصیل ترکمن در معرض انقراض قرار گرفته است. جهت توسعه پرورش اسب های اصیل ایرانی نیاز به تدوین برنامه ها و اجرای طرح مناسب ضروری به نظر می رسد.

واژه های کلیدی: اسب ترکمن، توسعه استان گلستان.

۱ - مقدمه

ایران یکی از معدود نقاط کره زمین است که از نعمت های الهی بسیار فراوانی از جمله نفت، معادن مختلف، منابع طبیعی، انواع دام و طیور برخوردار است. یکی از این منابع و ثروت های ملی کشور، وجود اسب های اصیل ایرانی بوده که سابقه تاریخی چند هزار ساله دارد. به گواه تاریخ، مهد اولیه پرورش اسب در دنیا کشور ایران بوده و اجداد تمام اسب های اصیل و ممتاز جهان منشاء ایرانی دارند.

اسبداری و ورزش سوارکاری جزئی از ادبیات و فرهنگ مردم مسلمان ایران است و در اسلام به اهمیت و ارزش سوارکاری و آموزش آن تأکیدات فراوانی شده است. ایران در دنیا با داشتن نژادهای اصیل و شناخته شده مانند اسب ترکمن معروفیت فراوانی داشته، اگر چه اسب اصیل ایرانی ثروتی پایان ناپذیر است، ولی با کمی غفلت و کم توجهی امکان دارد این ذخیره زنتیکی ارزشمند از دست برود

امروزه نسل بسیاری از اسبهای اصیل ایرانی به دلایل متعددی از جمله غارت و چپاول بی رحمانه استعمارگران در چند قرن اخیر و همچنین بواسطه کم توجهی خود ما به سرعت رو به انقراض بوده و در حال از بین رفتن می باشد. متأسفانه در اثر کم توجهی و عدم کنترل واردات نژادهای خارجی، این منبع ژنتیکی خسارات عظیمی دیده و با کاسته شدن خلوص نژادی اسبان ایرانی به وجهه بین المللی آن لطمات زیادی وارد شده است.

امروزه اسبدوانی و سوارکاری یکی از ورزش های رایج و تفریحات سالم است. صنعت اسب در دنیا همیشه یکی از صنایع با اشتغالزایی و گردش مالی بسیار بالا بوده و اسب مانند نفت، معادن و منابع طبیعی، یک ثروت ملی محسوب شده و از ابزارهای لازم جهت ورود به عرصه رقابت جهانی از نظر اقتصادی و ورزشی است. بنا براین، باید بررسی کرد که با این پیشینه گرانبهای تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و با وجود تاکیدات دینی چرا صنعت اسب در ایران از چنین رونقی برخوردار نیست.

۲ - اهمیت پرورش اسب در استان گلستان

یکی از پتانسیل های بسیار قوی و توانمندی های ارزشمند و بالقوه در توسعه اقتصادی، اجتماعی، ورزشی و فرهنگی استان گلستان، بدون شک توسعه صنعت پرورش اسب است. یکی از مناطق مهم پرورش اسب در ایران استان گلستان است که مهد پرورش یکی از بهترین نژادهای اسب اصیل ایرانی یعنی اسب ترکمن می باشد.

بدون تردید یکی از نژادهای بی نظیر و با معروفیت جهانی اسب اصیل ایرانی، نژاد ترکمن است. قدمت و اصالت این اسب همراه با خصوصیات پسندیده اش از جمله استقامت، سرعت و هوش سرشارش ذخیره ژنتیکی بسیار ارزشمند و از ثروت های ملی کشور محسوب می شود، اسب در میان مردم این منطقه از جایگاه والایی برخوردار بوده و در حال حاضر نیز مسابقات اسبدوانی در آن با نظم و ترتیب خاص در میان شور و علاقه فراوان مردم در میداین سوارکاری گنبد و بندر ترکمن برگزار می شود. مسابقات اسبدوانی از زمانهای قدیم در این منطقه رایج بوده و برگزاری آن نیز همیشه با استقبال گرم و پرشور مردم همراه بوده است. این مسابقات در گذشته با شیوه های سنتی و با صفا و صمیمیت توسط اسب های ترکمن در مسافت طولانی انجام می شده، اما در حال حاضر این مسابقات با شرکت اسب های دوخون و اسب های تروبرد خارجی برگزار می شود.

با اینکه استان گلستان هنوز هم به عنوان یکی از مهمترین مراکز پرورش اسب به شمار می رود و مردم منطقه عشق و علاقه فراوانی به این امر دارند، اما به طور کلی ساختار اجتماعی در رابطه با اسب نسبت به گذشته دگرگون شده است. در این منطقه هم اسب کم اعتبار و ارزش گذشته خود را از دست داده و اهمیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آن کاهش یافته است.

دست اندرکاران و کارشناسان پرورش اسب متفق القول بر این نظر هستند که اسب خالص ترکمن در ایران به تعداد محدود در استان های گلستان و خراسان شمالی وجود داشته و هر چه سریعتر فکری در مورد آنها نشود، چند سال دیگر اسب ترکمن خالصی وجود نخواهد داشت تا در اصلاح و احیاء پرورش آن استفاده شود. بدون شک با این روال نسل اسب ترکمن تا چند سال دیگر به طور کلی از بین می رود. در این زمینه

هرچند حرکت های مقطعی در راستای ساماندهی صنعت اسب انجام شده، ولی این حمایت ها کافی نبوده، لذا فرصت جهت تصمیم گیری در این زمینه کوتاه بوده و باید سریعاً وارد عمل شویم.

برای توسعه ورزش سوارکاری و پرورش اسب نیاز به یک همت دسته جمعی، همفکری و هماهنگی بین متولیان مختلف (هیئت سوارکاری، امور دام جهاد کشاورزی، اداره کل دامپزشکی، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاهها و مراکز آموزش عالی استان)، کارشناسان، پیشکسوتان، مربیان، و پرورش دهندگان موجود در استان می باشد.

۳ - مشکلات توسعه پرورش اسب

از علل عمده این تغییرات و در معرض انقراض قرار گرفتن نسل اسب های ترکمن به غیر از غارت و چپاول توسط استعمارگران می توان بطور خلاصه به موارد زیر اشاره کرد:

۱ - تغییر شیوه برگزاری مسابقات کورس، واردات بی رویه و بدون مطالعه نژاد های خارجی مانند تروبرد و آمیخته گری آنها با اسب های بومی ایران:

به دنبال تغییر شرایط اجتماعی و اقتصادی منطقه پس از سال های ۱۳۴۰ در منطقه، مسابقات اسبدوانی هم از حالت سنتی خارج و به شکل امروزی و به اصطلاح مدرن برگزار شده و در این شیوه مسابقات سرعت و در مسافت های کوتاه انجام شده و این نوع کورس ها مخصوص نژادهای تروبرد اصلاح شده برای این کار بوده و اسب های ترکمن که با قدرت و پر نفس و مخصوص کورس های استقامت و با مسافت طولانی هستند از دور رقابت خارج و آمیخته گری سبب نابودی آنها شده است. در این مورد نقش اداره کنندگان انگلیسی و استرالیایی میدان های سوارکاری در رژیم منحوس گذشته نقش بسزایی داشته است. برگزاری کورس مشترک بین اسب های ترکمن اصیل، نژاد تروبرد و آمیخته های دوخون آنها که بر خلاف ظوابط اسبدوانی می باشد، باعث اجبار بیشتر اسبداران به این کار شده است. در این زمینه تلاش برخی از مربیان و علاقمندان دلسوز و فداکار برای حفظ این نژاد به جایی نرسیده است.

۲ - به زیر کشت رفتن و محدود شدن سطح مراتع:

در نتیجه این عمل مراتع طبیعی که محل پرورش ایلخی های بزرگ اسب ترکمن بوده از بین رفته و برگزاری مسابقات سنتی هم که بر روی مراتع نزدیک روستاها بوده دیگر امکان پذیر نبوده و از طرف دیگر سبب افزایش هزینه های نگهداری و پرورش اسب شده و اینگونه مسائل اقتصادی سبب از رونق افتادن و رکود پرورش اسب شده است.

۳ - بی توجهی، سهل انگاری و یا ناهماهنگی بین متولیان پرورش اسب، عدم استفاده از روش های علمی در پرورش اسب، به نظر می رسد وجود اختلاف نظر مسئولان زیربسط یکی از عوامل متعدد از بین رفتن اسبهای اصیل ایرانی است. لازم است ارگانهای مختلف که به نحوی در رابطه با اسب هستند سیاست واحدی را در پیش گرفته و از چندگانگی، رقابت ناسالم و احتمالاً مشکل تراشی برای یکدیگر پرهیز نمایند. قصد تمام کسانی که نقشی در تصمیم گیری مسائل اسبداری و سوارکاری دارند اعتلای این امور است، ولی بدون برنامه ریزی صحیح که ناشی از همفکری تمام صاحب نظران است نمی توان به این مهم رسید.

شرط لازم برای موفقیت در چنین برنامه هایی تحت برنامه ریزی مناسب و روشن شدن استراتژی کوتاه و بلند مدت است. بدین ترتیب اهمیت اقتصادی پرورش اسب جایگه خود را پیدا خواهد کرد. وزارت جهاد کشاورزی و فدراسیون سوارکاری از متولیان پرورش اسب و سوارکاری بوده و این نهادها فراهم کننده بستر و هدایت کننده و ناظر بخش غیر دولتی (تعاونیها، باشگاهها و پرورش دهندگان اسب بوده و بخش خصوصی مشتاق ورود و سرمایه گذاری در این بخش می باشند شناسایی و حمایت شوند.

اکنون با ورود اسب های تروبرد و دوخون از کشورهای مختلف و تلقیح آنها با مادبان های اصیل ترکمن برای تولید کره اسب های تند رو ، نسل اسب های اصیل ایرانی رو به نابودی است. بالابودن هزینه نگهداری، نبود بازار فروش، نبود برنامه ای مناسب برای صادرات اسب از جمله مشکلات فراروی است که روند نابودی و اسب اصیل ترکمن را شدت بخشیده است.

۴ - راهکارهای توسعه پرورش اسب

احیاء و توسعه پرورش اسب اصیل ایرانی ترکمن بدون بوجود آوردن یک محیط مستعد و بالابردن سطح سوارکاری در کشور و علاقمند نمودن و مشارکت مردم در امور اسب داری و سوارکاری یک امر غیر اقتصادی بوده و لذا تاسیس باشگاه های سوارکاری در سرتاسر کشور مورد تشویق و حمایت قرار گیرد. سایر اقدامات لازم عبارتند از:

- ۱ - تاسیس پژوهشکده ملی اسب ترکمن در استان گلستان، گسترش تحقیقات در امور مختلف پرورش اسب در مراکز تحقیقات و دانشگاه های استان،
- ۲ - تشکیل هسته تخصصی پرورش اسب در استان، توجه به اصلاح نژاد و پرهیز از تلاقی اسب های ترکمن با نژاد های خارجی وارداتی،
- ۳ - افزایش سطح آگاهی های علمی دست اندرکاران و علاقمندان پرورش اسب و استفاده از کارشناسان پرورش اسب در اداره باشگاه های سوارکاری، بدیهی است که توسعه پرورش اسب نیاز به استفاده از علوم و فنون جدید و به روز است.
- ۴ - تشکیل انجمن اسب ترکمن تقویت تعاونیها، حمایت از ایجاد و توسعه فعالیت باشگاه های سوارکاری و عمومی کردن سوارکاری.

فهرست منابع مورد استفاده

- ۱ - ابراهیم پور، م. و رضایی نژاد، ی.، ۱۳۸۴. اسب، انتشارات دانشگاه صنعتی اصفهان.
- ۲ - ایمانیان، غلامرضا، ۱۳۷۰. اسب و ترکمن، انتشارات کوپه.
- ۳ - شرقی، ق. و نوروزیان، م.، ۱۳۸۷. اصول پرورش اسب، انتشارات نوربخش.
- ۴ - قره باش، آشورمحمد، ۱۳۷۶. بررسی علل ازبین رفتن اسب های ترکمن ایران و راههای احیای و توسعه پرورش آن، مجموعه مقالات همایش و جشنواره اسب اصیل ترکمن، سازمان جهاد سازندگی استان خراسان.
- ۵ - قره باش، آشورمحمد، ۱۳۷۸. مطالعه مقدماتی وضعیت پرورش اسب در استان گلستان، گزارش نهایی طرح تحقیقاتی، مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام استان گلستان.
- ۶ - گلشن، ع. ۱۳۸۴. معرفی اسب ترکمن در ایران، نشر پژواک کیوان.
- ۷ - نعلبند، اسماعیل. ۱۳۷۵. اسب ترکمن، دفتر طرح و برنامه ریزی و هماهنگی امور پژوهشی وزارت جهاد سازندگی.

The importance of Turkmen horse husbandry in economics, social and cultural development of Golestan province

A. M. Gharehbash

Department of Animal Science, Gonbad High Education Center

Email: ghareh44@yahoo.com

Abstract

Golestan province is a well-known breeding center of one of the best pure Iranian horse breeds as Turkmen horse. Every year in spring and autumn, horse races are held in this area. Unfortunately, based on several reasons such as changing in racing organizing, import of foreign breeds, unlimited and irregular cross-breeding native breeds with thoroughbred horses, damage of pastures, lack of using scientific methods in husbandry, reproduction and breeding, and lack of supportive programs for native breeds, the pure Turkmen horse breed is extirpating. In order to improve the native Iranian breeds husbandry, establishing the suitable programs and plans is necessary.

Key words: Turkmen Horse, Golestan Province Development.